

Prevencia fyzických útokov na bankomaty

Vypracovanie účinného prístupu

Podakovanie

Tento dokument je výsledkom spolupráce medzi Agentúrou Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol) a sekretariátom Európskej siete na predchádzanie trestnej činnosti (EUCPN). Chceli by sme sa poďakovať odborníkom na fyzické útoky na bankomaty (ATM), ktorí vynaložili čas a úsilie na podporu vytvorenia tohto odporúčacieho dokumentu. Prispeli účasťou na konferencii o prevencii fyzických útokov na bankomaty (v januári 2019 v Bruseli) a poskytnutím dôležitých informácií. Chceli by sme sa osobitne poďakovať orgánom činným v trestnom konaní z krajín EÚ a krajín mimo EÚ (tretích krajín), súkromnému sektoru vrátane priemyselného združenia ATM (ATMIA), spoločnostiam BPost, Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV), Diebold Nixdorf, skupine expertov Európskej asociácie pre bezpečné platby zaoberajúcej sa fyzickými útokmi na bankomaty a trezory pre bankomaty ATS (EAST EGAP), Európskemu združeniu inteligentnej ochrany hotovosti (Euricpa), spoločnostiam ING, Febelfin, NCR, Protect, SIOC Banking, Spinnaker, TMD Security a ministerstvám vnútra Belgicka, Chorvátska, Nemecka a Španielska.

Právne upozornenie

Obsah tejto publikácie sa nemusí stotožňovať s oficiálnym stanoviskom akéhokoľvek členského štátu EÚ či akéhokoľvek orgánu alebo inštitúcie Európskej únie, resp. Európskeho spoločenstva.

Obsah

1	Kontext	4
2	Faktory rozhodujúce o úspešnosti fyzických útokov na bankomaty.....	5
2.1	Zraniteľnosť bankomatov	5
2.2	Organizácia útoku na bankomat.....	6
2.3	Skúsenosti a poznatky páchatel'ov	6
3	Potreba preventívneho prístupu	8
4	Prevenca	9
4.1	Posúdenie situácie.....	9
4.2	Vypracovanie preventívneho prístupu.....	10
4.3	Zavedenie preventívnych opatrení.....	11
4.3.1	Zníženie zisku.....	12
4.3.2	Zvýšenie rizika.....	14
4.3.3	Zvýšenie páchatel'ovho úsilia.....	17
4.3.4	Paralelné opatrenia	19
5	Závery	22
6	Odporúčania pre preventívny prístup: prehľad	24

1 Kontext

S nárastom počtu fyzických útokov na bankomaty (ATM) a počtu postihnutých európskych krajín zorganizovali Európska sieť na predchádzanie trestnej činnosti (EUCPN) a Europol konferenciu (v januári 2019), na ktorej sa zúčastnili orgány činné v trestnom konaní spolu s verejnými a súkromnými partnermi s cieľom spoločne sa zamerať na prevenciu tejto trestnej činnosti. Tento odporúčací dokument obsahuje zhrnutie záverov tejto konferencie s cieľom zvýšiť informovanosť orgánov o fyzických útokoch na bankomaty a preventívnych opatreniach.

Širokú škálu rozličných spôsobov (lat. *modi operandi* (M.O.)), ktoré zločinci používajú pri útokoch na bankomaty, možno rozdeliť do dvoch hlavných kategórií: fyzické útoky na bankomaty a podvodné útoky súvisiace s bankomatmi (sem patria logické a malvérové útoky na bankomaty). Tento dokument sa zameriava na fyzické útoky na bankomaty: násilné vniknutie do bankomatov pomocou fyzických prostriedkov s cieľom vybrať z nich peniaze. Do bankomatov je možné násilne vniknúť:

- použitím výbušnín: útočníci používajú plyn alebo tuhé výbušniny na fyzické prerazenie do trezoru bankomatu a na získanie prístupu k hotovosti;
- vbehnutím vozidla do bankomatu: útočníci fyzicky odstránia bankomat z inštaláčného prostredia, často pomocou špičkového vozidla;
- in-situ útokmi: útočníci prerežú trezor s použitím hrubej sily, často používajú rezacie alebo rozbíjacie náradie, ako sú uhlové brúsky, kladivá alebo oxyacetylenové horáky.

Obmedzený, no stále rastúci počet krajín

Európskej únie sa obáva fyzických útokov na bankomaty. Odhaduje sa, že spôsobená finančná strata presiahla v roku 2017 v Európe sumu 30 miliónov EUR. Niektoré krajiny sú naďalej svedkami značného počtu fyzických útokov na bankomaty, iné zaznamenali za posledné dva roky významný nárast počtu týchto incidentov. Táto oblasť trestnej činnosti sa rýchlo vyvíja. Niektoré krajiny postupovali úspešne v riešení fyzických útokov na bankomaty a nedávno v nich došlo k výraznému poklesu útokov. Na druhej strane krajiny, ktoré boli dovtedy nezasiahnuté, zaznamenali v roku 2018 náhly nárast fyzických útokov na bankomaty v dôsledku rozšírenia skupín organizovaného zločinu na ich územie. Zasiiahnuté nie sú len banky, ale stále častejšie sú napadnuté bankomaty nezávislých poskytovateľov, pretože sa často nachádzajú v zraniteľnejších priestoroch alebo lokalitách.

2 Faktory rozhodujúce o úspešnosti fyzických útokov na bankomaty

Úspešnosť útokov na bankomaty je nízka, úspešná je iba jedna tretina útokov. Aj keď je útok neúspešný, škoda spôsobená na stavebných konštrukciách (napr. výbušnami) je rovnako dôležitá, pretože prostredie v blízkosti miesta činu môže byť nebezpečné pre miestnych obyvateľov, záchranné zložky a okoloidúcich.

Úspech fyzického útoku závisí od mnohých faktorov vrátane charakteristických znakov bankomatu, organizácie útoku na bankomat a skúseností a poznatkov páchatel'ov.

2.1 Zraniteľnosť bankomatov

Najzraniteľnejšie bankomaty sú tie, ktoré sa nachádzajú vonku (sú namontované cez stenu) alebo tie, ktoré sú umiestnené vo vnútri budov. Pri útokoch na vnútorný (samostatný) bankomat uprednostňujú skupiny organizovaného zločinu bankomaty umiestnené v obchodných priestoroch pred bankomatmi umiestnenými v priestoroch banky, kde je dohľad zvyčajne prísnejší. Banky prevádzkujú hlavne bankomaty umiestnené vo vnútri alebo mimo budovy banky. Dôležitosť bankomatov, ktoré sú umiestnené mimo bánk, či už na ulici alebo v obchodných priestoroch obchodníkov, ako sú benzínové pumpy, supermarkety, hotely, kasína, letiská atď. rastie s uzatváraním pobočiek bánk. Nezávislí poskytovatelia prevádzkujú bankomaty ako samostatnú službu. Ich bankomaty sa často nachádzajú v maloobchodných predajniach, v pohostinských zariadeniach a vo voľnočasových lokalitách, v dopravných lokalitách (železničné stanice, letiská atď.), vo verejných budovách a na uliciach.

S rastúcou popularitou elektronického bankovníctva je pravdepodobné, že v najbližších rokoch sa mnoho pobočiek bánk zatvorí, čo povedie k celkovému poklesu v počte bankomatov. ⁽¹⁾ To by však mohlo znamenať zvýšenie počtu bankomatov umiestnených mimo bánk a bankomatov prevádzkovaných nezávislými poskytovateľmi umiestnených na zraniteľnejších miestach.

⁽¹⁾ Willem Pieter de Groen, Zachary Kilhoffer a Roberto Musmeci, *Budúcnosť trhov EÚ s bankomatmi: vplyv digitalizácie a cenovej politiky na obchodné modely*, správa CEPS, 2018

2.2 Organizácia útoku na bankomat

Príprava útoku môže trvať až niekoľko týždňov alebo dokonca mesiacov. Páchatelia musia najprv zhromaždiť **potrebné nástroje a prostriedky**, ako sú vozidlá, vybavenie a kontaktné osoby. **Vozidlá** sú základným prostriedkom používaným pri fyzických útokoch na bankomaty, páchatelia cestujú hlavne autom a po útoku najčastejšie utečú rýchlymi vozidlami. Tie sú často odcudzené, ale môžu sa tiež prenajať alebo kúpiť (napr. cez internet). Väčšina **vybavenia** na fyzické útoky na bankomaty je ľahko a legálne dostupná v bežných obchodoch. To ďalej znižuje hranicu na vstup do tejto oblasti trestnej činnosti. Pre orgány činné v trestnom konaní je ťažké zistiť pôvod nástrojov, takže riziko je pre páchatelov obmedzené. Skupiny organizovaného zločinu, ktoré sa zúčastňujú na fyzických útokoch na bankomaty na medzinárodnej úrovni, majú v cieľovej krajine takmer vždy kontaktné osoby (ľudí, ktorí tam určitý čas bývajú), prípadne z miesta činu utečú. Tieto kontakty pomáhajú skupinám organizovaného zločinu s logistikou, ako je prenájom ubytovania, obstaranie si vozidla alebo iného vybavenia a prieskumy cieľov. Niektorí medzinárodní páchatelia prenechávajú logistiku a prieskumy cieľov v plnej miere miestnym kontaktom a sami iba cestujú cestnou dopravou alebo letecky na miesto, aby zaútočili na bankomat.

Skupiny organizovaného zločinu často vykonávajú rozsiahle **prieskumy**, aby identifikovali vhodné ciele, odpozorovali, kedy sa do bankomatu vkladajú peniaze, preskúmali okolie bankomatu, technické špecifikácie bankomatu, únikové trasy a zavedené bezpečnostné opatrenia, ako sú napríklad kamerové systémy (CCTV), poplašné snímače a zábrany v priestore na výdaj hotovosti.

Niektoré skupiny organizovaného zločinu podnikajú niekoľko krokov, aby pred útokom **zmarili konanie orgánov činných v trestnom konaní a bezpečnostných služieb**. Manipulujú s poplašnými systémami a verejným osvetlením, používajú techniky na odvedenie pozornosti, vytvárajú cestné zátarasy alebo sa pokúšajú manipulovať s vozidlami orgánov činných v trestnom konaní.

2.3 Skúsenosti a poznatky páchatel'ov

Fyzické útoky na bankomaty sú pre zločincov lákavé, pretože peniaze sú okamžite k dispozícii a nie je potrebná rozsiahla sieť na predaj ukradnutého tovaru. Je to vhodná alternatíva pre zločincov, ktorí už pôsobia v organizovanej majetkovej trestnej činnosti.

Skupiny organizovaného zločinu musia nábrať **potrebné odborné znalosti a poznatky**, pretože tie sú rozhodujúcim faktorom úspechu alebo neúspechu útoku. Potrebné odborné znalosti a poznatky závisia vo veľkej miere od **typu útoku**. Útoky vbehnutím vozidla do bankomatu a *in-situ* útoky majú jednoduché M.O. (najmä trúfalosť a použitie hrubej sily), takže si zvyčajne nevyžadujú konkrétne zručnosti. Útoky s použitím horľavých plynov a tuhých výbušnín si vyžadujú vyššiu úroveň odborných znalostí.

Útočníci vykazujú rôzne **úrovne spôsobilosti**. Na jednej strane môžu vysoko organizované a skúsené skupiny vykonať úspešný fyzický útok na bankomat v priebehu niekoľkých minút. Majú proces pod kontrolou a sú schopné obmedziť riziko na seba, a tým aj obmedziť vedľajšie škody. Na druhej strane menej organizované a oportunistické skupiny často zlyhávajú vo svojich pokusoch a môžu spôsobiť značné škody na priestoroch a budovách v okolí. Predpokladá sa, že niektoré z menej organizovaných skupín organizovaného zločinu sa vracajú k tradičným aktivitám organizovanej majetkovej trestnej činnosti, keďže ich odradili preventívne opatrenia, ktoré pri útokoch na bankomaty nedokážu prekonať.

3 Potreba preventívneho prístupu

Krajiny, v ktorých páchatelia zažívajú nízku mieru úspešnosti pri fyzických útokoch na bankomaty alebo kde počet fyzických útokov na bankomaty klesá, ukazujú, že úspešný prístup k boju proti fyzickým útokom na bankomaty spočíva v kombinácii operatívnych a preventívnych opatrení. Keďže počet skupín organizovaného zločinu aktívnych v tejto oblasti trestnej činnosti je obmedzený, zatýkanie a následné trestanie členov skupín organizovaného zločinu významne znižuje počet útokov. Po prepustení však mnoho útočníkov na bankomaty pokračuje v tejto trestnej činnosti. Okrem toho môže niekedy skupina zatknutého páchatel'a rýchlo nahradiť. Je preto potrebné zaviesť preventívne opatrenia, pokiaľ možno zakotvené v rámci právnych predpisov. Zo skúseností navyše vyplýva, že preventívne opatrenia v jednej krajine môžu viesť skupiny organizovaného zločinu k zraniteľnejším cieľom v iných krajinách. Je len otázkou času, kedy sa M.O. v jednej krajine rozšíri do iných krajín. To jasne naznačuje, že **je potrebné prijať preventívne a operatívne opatrenia na európskej úrovni**, pričom súkromní a verejní partneri a orgány činné v trestnom konaní musia spolu úzko spolupracovať.

4 Prevencia

Na prevenciu a riešenie tohto typu trestnej činnosti je potrebná jasná stratégia. V tejto kapitole uvádzame prehľad troch krokov, ktoré sa vo všeobecnosti podnikajú v prípade fyzických útokov na bankomaty alebo v príprave na ich prevenciu.

Najskôr sa **posúdi situácia**, mal by sa stanoviť rizikový profil bankomatov a ich okolia s ohľadom na množstvo disponibilnej hotovosti (možnej koristi), riziko vedľajších škôd a riziko poranenia osôb. Po druhé, na základe posúdenia rizika by sa mala vypracovať **stratégia prevencie**. Napokon by sa mali zaviesť **preventívne opatrenia**.

4.1 Posúdenie situácie

Skupiny organizovaného zločinu sa zvyčajne zameriavajú buď na konkrétne typy bankomatov alebo na bankomaty konkrétnych poskytovateľov s funkciami, ktoré uľahčujú útok na bankomaty. Preto je potrebné vykonať dôkladné posúdenie rizika fyzických útokov na bankomaty, ktoré by malo zahŕňať celý reťazec zabezpečenia hotovosti od prepravy po dodávku až po ich uloženie v bankomate. Na stanovenie rizikového profilu jednotlivých bankomatov by sa mala vykonať analýza niekoľkých prvkov vrátane nasledujúcich údajov.

- Charakteristika umiestnenia bankomatu a okolia bankomatu, prvky ako sú mestská alebo vidiecka lokalita, hustota obyvateľstva, blízkosť policajných staníc, kamery slúžiace na automatické rozpoznávanie evidenčných čísel vozidiel v okolí, kamery CCTV v okolí atď.
- Poloha bankomatu:
 - vo vnútri alebo mimo budovy, v pobočke banky alebo vo vzdialených (napr. obchodných) priestoroch, vstavané alebo spojené s budovou,
 - u samostatných bankomatov: či je bankomat ukotvený alebo nie,
 - u bankomatov vstavaných alebo spojených s budovou: či existujú architektonické nedostatky, ako je organizovaná úschovňa hotovosti atď.
- Typ bankomatu.
- Bezpečnostné funkcie bankomatu.
- Množstvo hotovosti v bankomate.
- Typ fyzického útoku na bankomat a M.O., ktoré sa majú očakávať, aby sa najskôr prijali najvhodnejšie preventívne opatrenia.

- Už prijaté bezpečnostné a preventívne opatrenia (inteligentné systémy na znehodnocovanie bankoviek (ISZB), kamery CCTV, systémy bezpečnostnej hmly (systémy na zníženie viditeľnosti) atď.).

Ďalšími prvkami, ktoré sa majú posúdiť, sú stav spolupráce s partnermi a zainteresovanými stranami a právne predpisy. Mala by sa posúdiť spolupráca medzi orgánmi činnými v trestnom konaní, súkromnými a verejnými partnermi s cieľom vybudovať aliancie na boj proti trestnej činnosti. Je možné, že každý partner má zaujímavé informácie, ktoré môžu prispieť k posúdeniu situácie. Miestna polícia alebo miestne orgány sú v tejto oblasti mimoriadne dôležité. Právne predpisy sa musia hodnotiť z hľadiska vytvorenia právneho rámca pre prevenciu, zavedenie povinných preventívnych opatrení, ukladania trestov za útoky na bankomaty atď.

4.2 Vypracovanie preventívneho prístupu

Po posúdení situácie a stanovení hlavných rizikových oblastí a silných a slabých stránok zabezpečenia bankomatov je možné vypracovať stratégiu (často založenú na spolupráci medzi verejným a súkromným sektorom) a zaviesť preventívne a operatívne protioopatrenia. Cieľom preventívnych opatrení by malo byť zníženie zámeru a schopností páchatel'ov. Na dosiahnutie tohto cieľa sa navrhujú tri osi preventívnych opatrení založené na troch z piatich stratégií prevencie situačnej trestnej činnosti podľa Clarkea⁽²⁾: zníženie zisku, zvýšenie rizika pre páchatel'ov a zvýšenie úsilia potrebného vynaložiť na získanie koristi.

Zločinci porovnávajú očakávaný výnos s rizikami spojenými napr. s útokom na bankomat. Zníženie pravdepodobnosti na získanie ľahkej odmeny a zvýšenie rizika pre páchatel'ov znižuje ich očakávania a chuť zapojiť sa do fyzického útoku na bankomat. Ďalšie opatrenia, ktoré zvyšujú úsilie potrebné vynaložiť na získanie prístupu k bankomatu, majú vplyv na spôsobilosti páchatel'ov. Príležitostní páchatelia, ktorí často zlyhávajú vo svojom úsilí, sa po čase prestanú zúčastňovať útokov na bankomaty. V prípade profesionálnych útočníkov na bankomaty je miera úspešnosti znížená, čo opäť ovplyvňuje vyváženosť výnosov a rizík.

⁽²⁾ Derek Cornish a Ronald V. Clarke, „Príležitosti, urýchľovače a trestnoprávne rozhodnutia: odpoveď na Wortleyho kritiku prevencie situačnej trestnej činnosti“, *Štúdiá o prevencii trestnej činnosti* 16 (2003), 41 – 96.

Preventívne stratégie navyše dopĺňajú paralelné opatrenia, ako napríklad účinná mediálna stratégia, včasná sociálna prevencia a opatrenia na zníženie rizika poškodenia budov v dôsledku útoku a na zaistenie bezpečnosti miestnych obyvateľov, záchranných zložiek a okoloidúcich.

Možné sú aj iné spôsoby štruktúrovania prístupu. V Holandsku orgány uplatňujú tzv. model prekážok ⁽³⁾. Tento model identifikuje kroky, ktoré musí zločinec podniknúť, aby spáchal trestný čin. Identifikuje tiež partnerov a príležitosti, ktoré trestný čin umožňujú, a slúži ako užitočný nástroj na organizovanie procesu zhromažďovania informácií o oblasti trestnej činnosti. Identifikáciou jednotlivých krokov potrebných na vykonanie fyzického útoku na bankomat možno identifikovať prekážky brániace spáchaniu trestnému činu a najlepších partnerov na vytváranie daných prekážok. Model prekážok tiež identifikuje signály, ktoré upozorňujú verejných a súkromných partnerov na fyzické útoky na bankomaty a signály, ktoré môžu vyslať, aby informovali orgány o svojich podozreniach.

Na zmiernenie rizík, ktoré sú spojené s posilňovaním prevencie, je potrebná dobre vypracovaná stratégia. Preventívne opatrenia, ktoré sú veľmi účinné pri odrádzaní amatérov a napodobňovateľov, majú občas nežiaduce účinky. Niektoré skupiny využívajú metódy pokusu a omylu, aby našli zraniteľné bankomaty, pričom po sebe zanechávajú poškodené bankomaty. Nebezpečnejšie a bezohľadnejšie skupiny organizovaného zločinu začínajú vo svojich útokoch používať násilnejšie M.O., ako napríklad prechod z plynu na tuhé výbušniny.

V záujme vytvorenia účinného súboru preventívnych opatrení je osvedčeným postupom zriadenie vnútroštátneho orgánu, ktorý má právomoc ukladať osobitné opatrenia pre vysoko rizikové bankomaty na základe dôkladnej analýzy situácie. Tento prístup sa vo Francúzsku ukázal ako účinný, najmä ak sa vytvorí právny rámec a opatrenia sa zavádzajú spolu s operatívnymi opatreniami.

4.3 Zavedenie preventívnych opatrení

Opatrenia na prevenciu fyzických útokov na bankomaty uvedené v tejto kapitole sa ukázali ako užitočné v rôznych krajinách. Sú založené na záveroch konferencie o prevencii a na preventívnych opatreniach, ktoré aktívne presadzujú medzinárodné organizácie pôsobiace v oblasti bezpečnosti bankomatov. Mnohé opatrenia sú všeobecne známe. Viacero krajín už úspešne zaviedlo niekoľko

⁽³⁾ Centrum voor Criminaliteitspreventie, barrieremodellen, www.barrieremodellen.nl

opatrení. Navrhované opatrenia sa však často zavádzajú iba čiastočne a nie sú zakotvené v právnych predpisoch.

Ako už bolo uvedené, navrhujú sa tri osi preventívnych opatrení: zníženie zisku, zvýšenie rizika pre páchatel'ov a zvýšenie úsilia potrebného vynaložiť na získanie koristi.

4.3.1 Zníženie zisku

Prvou osou pri prevencii fyzických útokov na bankomaty je zníženie zisku z trestných činov. Pokiaľ bude pretrvávajúť vnímanie „ľahko zarobených peňazí“, zločinci sa budú dopúšťať týchto druhov trestných činov. Zníženie množstva dostupnej hotovosti alebo odstránenie alebo zničenie hotovosti znižuje možnosti získania zaujímavej koristi. Znížené očakávania znižujú chuť zločince páchať tento druh trestnej činnosti.

4.3.1.1 Zníženie množstva hotovosti

Jedným z opatrení na zníženie zisku je zníženie množstva hotovosti, ktorá je k dispozícii v bankomate. V ideálnom prípade by sa táto suma mala obmedziť na sumu nevyhnutnú len na jeden obchodný deň. Spolupráca medzi bankami by mohla zabezpečiť efektívnosť nákladov. V Holandsku spolupracovalo niekoľko bánk na vytvorení siete bankomatov nezávislých od bánk s názvom „Geldmaat“. Cieľom spolupráce je zabezpečiť dostupnosť, prístupnosť, cenovú dostupnosť a bezpečnosť hotovosti. To pravdepodobne povedie k zníženiu počtu bankomatov. Jednotlivé bankomaty však nebudú obsahovať viac hotovosti, ale budú dopĺňané častejšie. Počet doplnení bude prispôsobený potrebám.

Keďže páchatelia väčšinou útočia na bankomaty medzi treťou a štvrtou hodinou v noci, dôrazne sa odporúča, aby sa na konci dňa samostatné bankomaty (väčšinou umiestnené v obchodných a verejných priestoroch, ktoré sú zraniteľnejšie) vyprázdnilo a hotovosť sa presunula do trezoru. Výstražná značka môže verejnosť informovať o tom, že bankomat nemá v noci hotovosť. Nasledujúci deň by sa mal bankomat doplniť mimo dohľadu zákazníkov a okolité priestory by mali byť uzamknuté. Tento systém je zavedený vo Francúzsku, kde právne predpisy ukladajú maloobchodníkom so samostatným bankomatom v obchode, aby z neho v noci vybrali hotovosť a ponechali bankomat otvorený. V prípade ostatných bankomatov sa môžu držané sumy znížiť zvýšením frekvencie dopĺňania.

4.3.1.2 *Znehodnotenie koristi a umožnenie vysledovateľnosti peňazí*

Inteligentné systémy na znehodnocovanie bankoviek (ISZB) sú prvou metódou, ktorá znehodnocuje zisk. Tieto systémy zafarbia bankovky atramentom a označia ich tak ako ukradnuté. Do atramentu ISZB je možné pridať stopovače a značky. V súčasnosti sa tieto značky používajú hlavne na forenzné účely, spájajú bankovky s miestom činu a zvyšujú riziko odhalenia páchatel'ov. Aj keď je ISZB účinným preventívnym opatrením, existuje zopár faktorov, ktoré je potrebné vziať do úvahy.

Európska centrálna banka nenahrádza zafarbené bankovky ⁽⁴⁾ (od roku 2003), zatiaľ čo niektoré národné centrálny banky členských štátov EÚ ich stále nahrádzajú. Zafarbené bankovky sa do legálnych systémov tiež opätovne zavádzajú prostredníctvom kasín. ISZB vytvára pre zločincov ďalšiu prekážku, ktorá by ale bola oveľa efektívnejšia, ak by zločinci nemohli používať zafarbené bankovky v EÚ. Preto by národné centrálny banky nemali zafarbené bankovky prijímať. Môžu byť stanovené výnimky pre osobitné okolnosti, ako napríklad bankovky zafarbené počas nesprávnej aktivácie. Je tiež dôležité informovať obyvateľov, aby neprijímali zafarbené bankovky. Z dlhodobšieho hľadiska by akceptory bankoviek mali rozoznávať zafarbené bankovky a mali by byť inštalované v bankách a obchodných priestoroch, ako sú kasína, umývárne vozidiel atď. Detekcia atramentu je náročná a nákladná, avšak nákladovo efektívnym riešením by mohlo byť inštalovanie infračervených systémov, ktoré rozoznávajú bankovky zafarbené infračervenými značkami. Tieto systémy sa ukázali ako účinné a sú osvedčenými postupmi v Belgicku a vo Francúzsku. Keď do bankomatu vložíte bankovky s infračervenými značkami, bankomat peniaze prijme („prehltné“), ale nepripíše ich na účet. Mala by sa zaznamenať aj osoba vkladajúca zafarbené bankovky.

Pri zavádzaní riešení ISZB existujú ďalšie skutočnosti, ktoré je potrebné vziať do úvahy. Niekoľko výrobcov poskytuje množstvo rôznych riešení ISZB s rôznymi aktivačnými mechanizmami a rôznymi typmi atramentov. Po prvé, nie všetky typy technológií aktivácie ISZB môžu zabrániť všetkým hrozbám. Niektoré ISZB sú úspešné v boji proti útokom spočívajúcim vo vbehnutí vozidla do bankomatu, *in-situ* útokom a útokom s využitím plynu, no zlyhávajú v prípade útokov s použitím tuhých výbušnín alebo naopak. Zvolená technológia by sa preto mala dôkladne zväziť.

Okrem toho je potrebné zväziť typ atramentu. V Belgicku sú stanovené minimálne vnútroštátne požiadavky na ISZB (bezpečnosť, percento zafarbenia, neprateľnosť atď.) a nezávislé testy potvrdzujú, že systém spĺňa národné normy a funguje v súlade s tvrdeniami výrobcu. Testy je dôležité vykonávať na skutočných bankovkách, pretože na trhu existujú lacnejšie atramenty, ktoré dobre fungujú na

(4) Európska centrálna banka Rozhodnutie Európskej centrálnej banky o nominálnych hodnotách, špecifikáciách, reprodukcii, výmene a sťahovaní eurobankoviek z obehu, 2003.

falšovaných/falošných bankovkách, ale nie na skutočných bankovkách: to znamená, že atrament sa dá odstrániť z pravých bankoviek ich vypraním. Okrem toho sa odporúča, aby sa do atramentu pridal forenzná značka, ktorá umožní preskúmať súvislosť medzi zafarbenými bankovkami a konkrétnou trestnou činnosťou.

Osvedčené postupy dokazujú, že ISZB môžu byť veľmi efektívne najmä v kombinácii s inými preventívnymi opatreniami. V roku 2015 Francúzsko zaviedlo nové právne predpisy vrátane článkov o zavedení ISZB a používaní atramentu s jedinečnou DNA. Jedná sa o Francúzsku vojenskú políciu (gendarmerie), ktorá na základe posúdenia rizík rozhoduje o tom, kde je potrebné zaviesť ISZB a ďalšie opatrenia. Keďže nové právne predpisy posilnili preventívny a operatívny prístup, počet útokov klesol z 300 v roku 2013 na 50 v roku 2018.

Ďalšou vyvíjanou metódou na znehodnotenie koristi je použitie **lepidla**. Účinnosť lepidla sa preukázala v Holandsku, ale v súčasnosti je zavedenie a prevádzka tejto metódy veľmi nákladná. Lepidlo môže navyše predstavovať nebezpečenstvo požiaru, ak systém nie je aktivovaný pred útokom, pretože disperziou častíc lepidla vo vzduchu by sa mohla vytvoriť horľavá zmes. Táto metóda ešte nie je pripravená na uvedenie na trh, ale mohla by byť riešením pre budúcnosť.

4.3.2 Zvýšenie rizika

Druhou osou pri prevencii fyzických útokov na bankomaty je odradenie potenciálnych páchatel'ov od páchania trestných činov zvýšením rizika odhalenia a potrestania. Okrem nebezpečenstva fyzického zranenia pri používaní výbušnín pri útokoch na bankomaty je hlavným rizikom pre zločinca aj trest odňatia slobody, ak bol prichytený buď pri páchaní trestného činu („prichytený pri čine“) alebo po vykonaní vyšetrovania. Aby sa znížila chuť potenciálnych páchatel'ov páchať trestnú činnosť, musí sa zvýšiť riziko odhalenia a potrestania. Ako sme videli vo viacerých krajinách, je samozrejmé, že v spoločnosti je chytanie a odsúdenie zločincov tiež veľmi účinnou metódou prevencie, ak dôjde k následnému trestu.

4.3.2.1 Zdieľanie informácií

Kľúčovým pri odhaľovaní a trestaní útočníkov na bankomaty je zdieľanie informácií medzi všetkými zainteresovanými stranami v boji proti fyzickým útokom na bankomaty vrátane poskytovateľov

bankomatov, orgánov činných v trestnom konaní (polície, prokuratúry atď.), verejných orgánov, výrobcov bankomatov a bezpečnostných a ochranných zariadení, profesijných združení, poskytovateľov bankomatov (bánk a nezávislých poskytovateľov), bezpečnostných spoločností a poplachových centier. Ideálne by to malo prebiehať na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni.

Včasné odhalenie pripravovaného fyzického útoku na bankomat je ťažké. Včasné odhalenie je možné iba v prípadoch takmer bezchybnej výmeny informácií na medzinárodnej úrovni medzi partnermi činnými v trestnom konaní a súkromnými partnermi (bezpečnostnými spoločnosťami a poskytovateľmi bankomatov). Je potrebné monitorovať širokú škálu ukazovateľov vrátane správ včasného varovania medzi orgánmi činnými v trestnom konaní o skupinách organizovaného zločinu v pohybe, informácií o („hľadaných“) vozidlách, ktoré sa použili pri útokoch na bankomaty, informácií bezpečnostných spoločností alebo susedských hliadok o podozrivom správaní v bezprostrednej blízkosti bankomatu, podozrivých transakcií odhalených poskytovateľmi bankomatov a ďalších metód snímania. Ďalšími možnými policajnými opatreniami na včasné odhalenie je monitorovanie odcudzených vozidiel, výrobcov a distribútorov výbušnín a spoločností oprávnených používať výbušniny. Úsilie potrebné vynaložiť na včasné odhalenie je náročné a bez záruky na úspech, preto sú zásahy orgánov činných v trestnom konaní pred útokom zriedkavé.

Ak včasné odhalenie nie je možné, poplachové centrá sú schopné rýchlo vyslať varovanie v prípade fyzického útoku na bankomat. Aby sa umožnil zásah, musia sa schváliť a zaviesť vnútroštátne nariadenia a protokoly pre rýchlu komunikáciu medzi poplachovými centrami a orgánmi činnými v trestnom konaní. V prípade včasného odhalenia alebo informácií v reálnom čase budú musieť orgány činné v trestnom konaní vždy zhodnotiť načasovanie a najlepšiu príležitosť na zásah. Prichytenie zločincov pri čine je veľmi ťažké a môže viesť k nebezpečným situáciám, pretože niektoré skupiny organizovaného zločinu sú veľmi násilné a používajú ťažké zbrane.

Aby bolo vyšetrovanie po fyzickom útoky na bankomat úspešné, príslušníci orgánov činných v trestnom konaní musia komunikovať so všetkými zainteresovanými stranami, pretože ktorákoľvek z nich by mohla mať informácie vedúce k úspešnému vyšetrovaniu. Je samozrejme potrebné komunikovať a spolupracovať s primárnymi obeťami, bankami alebo inými poskytovateľmi bankomatov, keďže majú prístup k údajom, ktoré sú dôležité pre vyšetrovanie. Poskytovateľom bankomatov pomôžu informácie od orgánov činných v trestnom konaní zlepšiť preventívne opatrenia. Okrem toho sa ukázali ako užitočné kontakty s profesijnými združeniami a výrobcami, keďže často posielajú správy s bezpečnostnými upozoreniami, ktoré môžu ostatné zainteresované strany začať odoberať. Výrobcovia bankomatov majú dobrý prehľad o rôznych druhoch útokov na

bankomaty a zodpovedajúcich slabých a silných stránkach preventívnych opatrení. Sú veľmi ochotní poskytnúť polícii informácie o technických aspektoch bankomatov a použitých M.O.

Cezhraničná spolupráca je nevyhnutná: krajiny by mali medzi sebou zdieľať informácie (o podozrivých, odsúdených útočníkoch na bankomaty, M.O., podozrivých vozidlách, záberoch útokov atď.), a to nielen preto, aby podporili vyšetrovanie, ale aj preto, že podozrivé osoby odsúdené v inej krajine môžu byť odsúdené za opakované spáchanie trestného činu/recidívu.

Napokon by vytvorenie databázy na európskej úrovni, ktorá by bola prístupná orgánom činným v trestnom konaní a obsahovala by forenzné údaje (napr. informácie o rôznych typoch atramentu, stopovačoch a značkách ISZB alebo ochranných sklách bankomatov), mohlo výrazne podporiť vyšetrovanie a prepojiť podozrivých s konkrétnou trestnou činnosťou. Štandardizácia technológií na medzinárodnej úrovni je často nedostatočná: počas konferencie v januári 2019 účastníci uviedli, že štandardizácia atramentu a značení trestných činov na úrovni EÚ by mohla značne uľahčiť vyšetrovanie.

4.3.2.2 *Kamery CCTV a odpočúvacie zariadenia*

Obrazové a zvukové údaje zo systémov CCTV a odpočúvacích zariadení môžu dopomôcť odhaleniu útoku v reálnom čase (napríklad na zabránenie fyzického zranenia záchranných zložiek), ako aj následnému vyšetrovaniu (napríklad na identifikáciu páchateľov a ich M.O.). Zábery z kamier CCTV môžu byť kombinované so zábermi z verejných a iných CCTV systémov v blízkom okolí bankomatu a s dopravnými radarovými záznamami, aby poskytli ucelenejší obraz o páchateľoch a ich M.O.

Zábery CCTV sú však často nekvalitné alebo zle skladované. Zábery by mali byť dostatočne kvalitné, aby umožnili identifikáciu osoby. Stanovenie európskych noriem pre bezpečnostné kamery CCTV by opäť uľahčilo vyšetrovanie. Keďže páchatelia pred útokom často deaktivujú kamery CCTV, mohla by sa zväziť inštalácia skrytých kamier CCTV alebo zariadení na odpočúvanie v reálnom čase.

4.3.2.3 *Potrestanie a rehabilitácia páchateľov*

Dôsledný a prísny trest má preventívny účinok. Zatknutie skupiny organizovaného zločinu má okamžitý vplyv na počet útokov na bankomaty. Prepustenie útočníkov na bankomaty z väzenia však

často vedie k novému nárastu útokov. To znamená, že krátka dĺžka trestu vedie k tomu, že páchatelia sú opäť veľmi rýchlo aktívni v páchaní trestnej činnosti. Minimálne a maximálne tresty pre zločincov odsúdených za jednotlivé typy fyzických útokov na bankomaty sa medzi členskými štátmi líšia. Niektorí ľudia sa domnievajú, že vyššie tresty odradia potenciálnych páchatel'ov. Vedecké výskumy ⁽⁵⁾ však ukazujú, že sprísnenie trestov nevyhnutne nepôsobí odstrašujúcejšie. Preto by mohlo stať za to preskúmať nápravné rehabilitačné programy (zamerané na páchatel'ov), aby sa znížila vysoká miera recidívy.

4.3.3 Zvýšenie páchatel'ovho úsilia

Tretia os pri prevencii fyzických útokov na bankomaty obsahuje opatrenia, ktoré páchatel'ovi sťažujú vykonanie trestného činu.

4.3.3.1 Zabezpečenie prostredia odolného voči trestnej činnosti

Ak posúdenie rizika (pozri vyššie) ukáže, že bankomat sa nachádza vo vysoko rizikovom prostredí, bankomat by sa mal z miesta demontovať a presunúť na miesto s nízkym až stredným rizikom. Je to určite potrebné urobiť, ak analýza preukáže, že budova by sa mohla zrútiť, ak by boli pri útoku na bankomat použité výbušniny. Vo vysoko rizikových prípadoch by sa mohli zaviesť právne predpisy na presadenie takýchto opatrení. Okrem znižovania počtu bankomatov vo vysoko rizikovom prostredí by sa mali uprednostňovať bezhotovostné platby, aby sa znížila potreba použitia bankomatov.

Ak bankomat nie je možné presunúť na iné miesto, mali by sa prijať maximálne bezpečnostné opatrenia, napr. použitie pätníkov na zamedzenie vbehnutia vozidla do bankomatu, stĺpov pouličného osvetlenia a iného pouličného vybavenia na obmedzenie prístupu k budove, systémy na zastavovanie pohybu vozidiel, inštalácie primeraného pouličného osvetlenia, zvýšenie zreteľných či skrytých sledovacích zariadení a zariadení proti krádeži, ako je systém znehodnotenia bankoviek. Ak je bankomat napadnutý na mieste, ktoré nebolo identifikované ako vysoko rizikové, toto miesto by malo byť následne označené ako vysoko rizikové a mali by sa pridať dodatočné bezpečnostné

⁽⁵⁾ David Weisburd, David P. Farrington a Charlotte Gill, „Záver: prepracované účinné metódy v oblasti prevencie trestnej činnosti“, David Weisburd, David P. Farrington a Charlotte Gill, *Účinné metódy v oblasti prevencie trestnej činnosti a rehabilitácie*. Cambridge: Springer, 2016, 311.

opatrenia. Tieto nové faktory by sa mali vziať do úvahy v nástroji na posúdenie rizika, aby sa aktualizovali. Prehodnotenie tohto rizika by malo byť opakujúcou sa činnosťou.

4.3.3.2 *Posilnenie bankomatov*

Výrobcovia bankomatov ponúkajú klasický sortiment bankomatov, ktoré obsahujú niekoľko bezpečnostných prvkov, ktoré sú hodnotené podľa stupňov bezpečnosti Európskeho výboru pre normalizáciu (CEN). Bankomaty majú zvyčajne označenie CEN od nižšieho stupňa CEN1 po najvyšší stupeň CEN4. Stupeň určuje pevnosť bankomatu a odolnosť proti útokom. Odolnosť voči plynom sa väčšinou ponúka ako doplnková možnosť (CEN-GAS). Štandardné modely je možné vylepšiť doplnkovými ochrannými opatreniami. Tieto funkcie zvyčajne inštalujú tretie strany, aby zabezpečili súlad s miestnymi právnymi predpismi a prispôsobenie základného modelu požiadavkám miestnych zákazníkov. Medzi dodatočné bezpečnostné prvky patria rôzne snímače na aktiváciu plynového neutralizačného systému alebo ISZB v prípade *in-situ* útokov alebo útokov s použitím výbušnín a vylepšené zábrany priestoru na výdaj hotovosti a zámky trezorov, aby sa zabránilo nepovolenému prístupu k trezoru v prípade ohrozenia hlavného priestoru na výdaj hotovosti. V prípade prenosných samostatných bankomatov je dôležité používať kotviace systémy, ktoré ponúkajú mimoriadnu ochranu pred útokmi spočívajúcimi vo vbehnutí vozidla do bankomatu. Sledovacie systémy môžu byť súčasťou bankomatu, aby pomohli vyšetrovateľom v prípadoch, kedy je bankomat pred otvorením prepravený na iné miesto.

4.3.3.3 *Architektonické opatrenia*

Pri inštalácii bankomatu sa odporúča používať stroje s prístupom zozadu. V takom prípade musí páchateľ vstúpiť do budovy a získať prístup k zadnej časti stroja, aby ukradol hotovosť. Prenosné, samostatné bankomaty sú najzraniteľnejšie. Zníženie počtu týchto bankomatov by zvýšilo bezpečnosť. Povinnosť inštalovať bankomaty v miestnostiach chránených proti vlámaniu by automaticky znížila používanie samostatných bankomatov.

4.3.3.4 *Hmlový systém*

Hmlové delo rýchlo vyplní miestnosť hustou hmlou, takže útočník nič nevidí. Táto bezpečnostná hmla často znemožňuje zaútočenie na bankomat. Systém prinajmenšom spomalí páchateľa a poskytne tak čas na zásah policajných služieb. Systém bezpečnostnej hmly je pripojený k poplašnému systému a dá

sa aktivovať dvoma spôsobmi. Môže sa spustiť automaticky pomocou poplašných snímačov, ako sú detektory pohybu (v noci) alebo snímače manipulácie s priestorom na výdaj hotovosti v bankomate. Môže byť tiež aktivovaný poplachovým centrom, aby sa zabránilo príliš veľkému počtu falošných poplachov. V prípade vonkajších bankomatov namontovaných cez stenu je možné použiť hmlový systém na zadnej strane bankomatu, aby sa vyplnila miestnosť v pozadí hmlou a zabezpečila sa nulová viditeľnosť páchatel'ov.

Hmlové systémy môžu poskytovať bodovú ochranu bankomatom umiestneným na otvorenom priestranstve v čerpacích staniciach, supermarketoch atď. Zabráni sa tak tomu, aby hmla vyplňala celú plochu. Ochrana hmlou je najúspešnejšia, keď hmla vychádza z rôznych uhlov alebo keď vyplní priestor za bankomatom v prípade vbehnutia vozidla do bankomatu. Prebiehajú testy, aby sa zistilo, či sa hmlové delá môžu inštalovať v samotnom bankomate namiesto v miestnosti, kde sa bankomat nachádza. Značky DNA, ktoré zafarbujú páchatel'ov a ich oblečenie, sa môžu pridať do hmly.

4.3.4 Paralelné opatrenia

Na zabezpečenie účinného a efektívneho zavádzania zmienovaných preventívnych opatrení sa musí zväžiť zavedenie niekoľkých paralelných opatrení. Tieto opatrenia sú nevyhnutné na umožnenie alebo posilnenie holistického preventívneho a operatívneho prístupu k riešeniu fyzických útokov na bankomaty.

4.3.4.1 Právne predpisy

V mnohých krajinách právne predpisy ukladajú poskytovateľom bankomatov povinnosť prijať preventívne opatrenia. V iných krajinách uzatváranie zmlúv a dohôd medzi bankami a orgánmi činnými v trestnom konaní zabezpečuje dobre riadený prístup k riešeniu fyzických útokov na bankomaty. Oblasti, v ktorých možno zväžiť regulačné opatrenia, zahŕňajú:

- zavedenie preventívnych opatrení;
- právne rámce umožňujúce spoluprácu medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a verejnými a súkromnými partnermi;
- prepracovanie trestu, ak sú pokuty pre páchatel'ov fyzických útokov na bankomaty príliš nízke.

Často sú to však iba bankové inštitúcie, ktoré sú povinné dodržiavať požiadavky a nezávislí poskytovatelia bankomatov nie sú týmito zákonmi alebo dohodami viazaní. Toto je bežný nedostatok regulačného rámca.

Niektoré krajiny nevykonávajú žiadnu reguláciu, ale snažia sa presvedčiť poskytovateľov bankomatov, aby prijali preventívne opatrenia tým, že zvyšujú ich informovanosť o oblastiach trestnej činnosti a trendoch, pričom v krajinách s vysokým počtom nezávislých bánk sa to ukazuje ako obzvlášť zložitú.

Je nevyhnutné zabezpečiť, aby účinné vykonávanie preventívnych opatrení zahŕňalo zmeny v právnych predpisoch a regulácii na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni, ktoré budú záväzné pre všetky typy poskytovateľov bankomatov. V ideálnom prípade by sa právne predpisy mali zosúladiť na úrovni EÚ, aby sa zabránilo tomu, že prísne preventívne opatrenia zakotvené v právnych predpisoch v jednej krajine povedú skupiny organizovaného zločinu do iných krajín s menej prísnu reguláciou.

4.3.4.2 *Mediálna stratégia*

Ďalšou dôležitou osou preventívnej stratégie je osvedčená mediálna stratégia zameraná na zníženie očakávaní útočníkov na bankomaty a ich chuti páchať túto trestnú činnosť. Je potrebné zdôrazniť nízku mieru úspešnosti a vysoké riziká pre páchatel'ov a naopak vyhnúť sa šíreniu informácií o zisku („koristi“) alebo podrobnosti o útoku na bankomaty, ako je typ napadnutého bankomatu či M.O. Na druhej strane je potrebné rozsiahle informovanie o zatknutí podozrivých a o následnom treste po ich odsúdení.

4.3.4.3 *Zlepšenie spolupráce*

Zlepšenie spolupráce a výmena informácií už boli dopodrobna zmienené, no je potrebné ich neustále zdôrazňovať. Výmena operatívnych informácií na medzinárodnej úrovni je hlavnou činnosťou Europolu. Konferencia o prevencii zdôraznila okrem dôležitosti tejto výmeny informácií jednoznačnú potrebu zintenzívniť multidisciplinárnu a viacúrovňovú spoluprácu a zdieľanie informácií medzi všetkými príslušnými zainteresovanými stranami vrátane orgánov činných v trestnom konaní, verejných orgánov, výrobcov bankomatov a bezpečnostných a ochranných zariadení, profesijných združení, poskytovateľov bankomatov (bánk a nezávislých poskytovateľov), bezpečnostných spoločností a poplachových centier. Táto spolupráca sa musí odohrávať na miestnej, vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni.

4.3.4.4 *Obmedzenie vedľajšej škody*

V prípade útokov s použitím tuhých výbušnín niektoré skupiny organizovaného zločinu za sebou zanechajú tento materiál. Môže to ohroziť záchranne zložky alebo civilistov (buď žijúcich v blízkosti bankomatu alebo prechádzajúcich okolo). Je potrebné zabezpečiť ich bezpečnosť. Rovnako ako v Belgicku sa musia vypracovať a zosúladiť protokoly a postupy, ktoré musia byť dodržiavané záchranými zložkami (zaslanými na miesto činu orgánmi činnými v trestnom konaní, ako aj poskytovateľmi bankomatov). V tejto súvislosti je ďalším osvedčeným postupom príklad Holandska, kde sa na posúdenie situácie používajú zábery z kamier CCTV, ktoré zachytávajú útok na bankomat. Môžu sa uzavrieť dohody s poplachovými centrami, aby sa tieto zábery okamžite sprístupnili.

4.3.4.5 *Sociálna prevencia*

Skupiny organizovaného zločinu často hľadajú mladých ľudí, aby ich najali. Mohli by sa uskutočniť projekty, ktoré by tieto náborové procesy zmarili už v počiatočnom štádiu. Polícia alebo sociálni pracovníci by mali venovať pozornosť týmto náborom a mali by zasiahnuť osobným kontaktovaním potenciálnych páchatel'ov.

5 Závery

Za posledné dva roky sa zvýšil počet európskych krajín postihnutých fyzickými útokmi na bankomaty. V tejto súvislosti Europol a EUCPN spolupracovali na zhromaždení najlepších opatrení na boj proti tomuto trestnému činu a jeho prevencii.

Úspešný prístup k boju proti fyzickým útokom na bankomaty spočíva v kombinácii operatívnych a preventívnych opatrení, pokiaľ možno zakotvených v rámci právnych predpisov. Aby sa predišlo nasmerovaniu skupín organizovaného zločinu do zraniteľnejších krajín, odporúča sa, aby sa prijali opatrenia na európskej úrovni.

Na prevenciu a boj proti tomuto typu trestnej činnosti by sa mala stanoviť jasná stratégia v troch krokoch: posúdenie situácie, vypracovanie preventívneho prístupu na základe posúdenia rizika a zavedenie preventívnych opatrení.

Posúdenie rizika fyzických útokov na bankomaty by malo zahŕňať charakteristické znaky bankomatu a jeho okolia, spoluprácu s partnermi a zainteresovanými stranami s cieľom vybudovať aliancie na boj proti tejto trestnej činnosti a posúdenie preventívneho a právneho rámca. Po posúdení situácie by sa mala vypracovať stratégia založená na spolupráci medzi verejným a súkromným sektorom a preventívnych a operatívnych protiopatreniach. Cieľom preventívnych opatrení je zníženie schopností a zámeru páchatelov zapojiť sa do fyzického útoku na bankomat. Na dosiahnutie tohto cieľa sa navrhujú tri osi preventívnych opatrení: zníženie zisku, zvýšenie rizika a zvýšenie úsilia, ktoré je potrebné vynaložiť. Stratégiu prevencie by mali dopĺňať paralelné opatrenia. Osvedčeným postupom je zriadenie vnútroštátneho orgánu, ktorý má právomoc ukladať tieto potrebné opatrenia.

Znížením zisku sa zníži chuť zločincov páchať tento druh trestnej činnosti. Jedným z opatrení na zníženie očakávaní zločincov je zníženie množstva hotovosti v bankomate obmedzením doplnenej hotovosti na sumu nevyhnutnú len na jeden obchodný deň alebo vyprázdňovanie (najzraniteľnejších) bankomatov v noci. Ďalšou metódou je znehodnotenie koristi a umožnenie vysledovateľnosti peňazí. V tejto súvislosti je možné použiť ISZB, ktorý zafarbí bankovky a označí ich ako ukradnuté. Táto metóda je najúčinnějšía, keď zločinci nemôžu minúť tieto peniaze alebo tieto bankovky nemôžu opätovne zaviesť do legálneho hotovostného systému. To možno dosiahnuť tým, že banky a verejnosť nebudú prijímať zafarbené bankovky na úhradu a inštalujú sa akceptory bankoviek, ktoré dokážu zafarbené bankovky rozoznávať a odmietnuť. V tejto súvislosti sa ukázalo, že investícia do infračervených systémov, ktoré odhaľujú zafarbené bankovky pomocou infračervených značiek, je nákladovo efektívnym riešením v Belgicku a vo Francúzsku. Pri inštalácii ISZB by krajiny mali dôkladne

zvážiť zvolené aktivačné mechanizmy, minimálne požiadavky na znehodnocovanie bankoviek a pridanie forenzných značiek do atramentu.

Druhou osou pri prevencii fyzických útokov na bankomaty sú opatrenia, ktoré odrádzajú potenciálnych páchatel'ov od páchania trestných činov **zvýšením rizika** odhalenia a potrestania. Kľúčovým pri odhaľovaní a trestaní útočníkov na bankomaty je zdieľanie informácií medzi všetkými zainteresovanými stranami na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni. Výmena vysokokvalitných obrazových a zvukových záznamov z kamier CCTV môže zvýšiť šance na včasné odhalenie a úspešné vyšetrovanie. Aby sa zabránilo deaktivácii kamier CCTV alebo odpočúvacích zariadení pred útokom, mohla by sa zväžiť inštalácia skrytých kamier CCTV alebo zariadení na odpočúvanie v reálnom čase. Vytvorenie foreznej databázy a štandardizácia technológií na európskej úrovni by mohli značne uľahčiť medzinárodnú spoluprácu a vyšetrovanie. Ak sú páchatelia chytení a usvedčení, mohlo by stať za to preskúmať nápravné rehabilitačné programy (zamerané na páchatel'ov), aby sa znížila vysoká miera recidívy.

Tretia os pri prevencii fyzických útokov na bankomaty zahŕňa opatrenia na **zvýšenie úsilia**, ktoré musí páchatel' vynaložiť na spáchanie trestného činu. Inštalácia bankomatu v prostredí odolnom voči zločinu s maximálnymi bezpečnostnými opatreniami páchatel'ovi sťažia vykonanie fyzického útoku na bankomat. Okrem toho je možné štandardnú ochranu bankomatov vylepšiť radom dodatočných bezpečnostných prvkov. Okrem týchto opatrení môže inštalácia hmlového systému odradiť páchatel'a alebo aspoň spomaliť útok.

Uvedené opatrenia môžu posilniť viaceré **paralelné opatrenia**, ako napríklad vytvorenie právneho rámca, ktorý zaväzuje všetkých poskytovateľov bankomatov k zavedeniu preventívnych opatrení, vypracovanie osvedčenej mediálnej stratégie, posilnenie spolupráce na miestnej, vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni, zavedenie usmernení pre záchranné zložky s cieľom obmedziť vedľajšie škody a realizácia investícií do sociálnej prevencie, aby sa zmazali náborové procesy kriminálnikov.

6 Odporúčania pre preventívny prístup: prehľad

Vypracujte účinnú reakciu na predchádzanie fyzických útokov na bankomaty

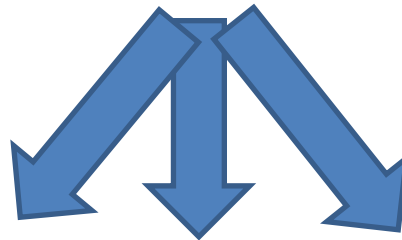
Posúďte situáciu

Vypracujte rizikový profil bankomatu vo svojej krajine/regióne.
Identifikujte partnerov a zainteresované strany v boji proti fyzickým útokom na bankomaty a vyhodnoťte spoluprácu.
Posúďte právny rámec na riešenie fyzických útokov na bankomaty na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni.

Vypracujte preventívny prístup

Určite priority a (hlavné) riziká, ktoré majú byť kryté.
Stanovte najlepšie preventívne opatrenia na pokrytie týchto rizík zvážením troch hlavných osí.
Určite paralelné preventívne opatrenia potrebné na posilnenie prijatých preventívnych opatrení.

Preventívne opatrenia, ktoré je možné prijať na

Zníženie zisku	Zvýšenie rizika	Zvýšenie úsilia
<ul style="list-style-type: none">– Zníženie množstva hotovosti.<ul style="list-style-type: none">○ Vyprázdnenie bankomatu na noc.○ Zvýšenie počtu/frekvencie doplnení.– Znehodnotenie koristi.<ul style="list-style-type: none">○ Inteligentné systémy na znehodnocovanie bankoviek (ISZB).○ Infračervené značky v atramente ISZB na detekciu zafarbených bankoviek akceptormi bankoviek.○ Vo fáze vývoja: lepidlo.	<ul style="list-style-type: none">– Cezhraničné zdieľanie informácií na:<ul style="list-style-type: none">○ včasné odhalenie možného útoku na bankomat alebo odhalenie v reálnom čase,○ posilnenie operatívneho prístupu,○ odsúdenie recidivistov,○ výmena forenzných údajov na európskej úrovni.– Kamery CCTV a odpočúvacie zariadenia.– Následný trest a rehabilitácia páchatel'ov.	<ul style="list-style-type: none">– Zabezpečenie prostredia odolného voči trestnej činnosti.<ul style="list-style-type: none">○ Zmena polohy vysoko rizikových bankomatov.○ Bezpečnostné opatrenia: fyzické prekážky, dohľad atď.– Posilnenie bankomatu zábranami odolnými voči plynom alebo tuhým výbušninám atď.– Architektonické opatrenia, napríklad stroje s prístupom zozadu.– Systémy bezpečnostnej hmly.

Paralelné opatrenia na posilnenie preventívneho prístupu

- Účinné právne predpisy vrátane preventívnych opatrení proti fyzickým útokom na bankomaty, následné odsúdenie páchateľov atď.
- Účinná mediálna stratégia, ktorá bude páchateľov odrádzať od trestnej činnosti.
- Posilnená spolupráca medzi všetkými zainteresovanými stranami (verejnými, súkromnými, orgánmi činnými v trestnom konaní) v boji proti fyzickým útokom na bankomaty.
- Obmedzenie vedľajšej škody spôsobenej záchraným zložkám alebo civilistom (napr. osobám žijúcim v blízkosti bankomatu alebo prechádzajúcim okolo).
- Sociálna prevencia, ktorá zmarí náborové procesy na tento druh trestnej činnosti.